НОВАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Цана асобнага нумару 800 м. п.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Вострабрамская вул. 9 (Ostrobramska 9).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 штодня апрача сьвяточных дзён.

Выходзіць раз у тыдзень.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3000 м.п. Для заграніцы ўдвая даражэй.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 800 мк., сярод тэксту 600 мк. і на апошняй страніцы 400 мк. за радок пэтыту ў 1 шпальт.

№ 9 — Аўторак, 1-га траўня 1923 г. — Год I.

Сьвята першага мая.

Сёньня, як і кожны год работнікі ўсяго сьвету дружнымі радамі выйдуць на вуліцы з сваімі чырвонымі штандарамі, на якіх напісаны агульна-пралетарскі кліч:

„Працавітая бедната ўсіх краёй, злучайся!“

Гэтым сьвяткаваньнем „сьвята працы“, як доўгі і шырокі белы сьвет, пралетарскія масы розных культур, моваў і вер выяўляюць сваю сацыяльную сьвядомасьць, выяўляюць пачуцьцё салідарнасьці вялізнае „сусьветнае працоўнае сям'і.

Вялікая сусьветная вайна, паднятая міжнародным капіталам, каб у крыві міліонаў пабітых людзей утапіць сілу аб'еднанае работніцкае клясы, у першы мамэнт, здавалася, дапяла свае мэты. Рукамі наёмных забойцаў капітал зьмёў з сваей дарогі такіх магутных абаронцаў працоўнага народу, як вялікі Жорэс, як павадыры нямецкага пралетарыяту, як доўгі сьцяг барцоў за пралетарскі ідэал, што скончылі дні свае ў вастрогах і на шыбеніцах... А работнікаў розных нацыянальнасьцей, яшчэ напярададні працягіваўшых сабе братнюю руку па-над гранічнымі капцамі, нацкавалі адных на адных і прымусілі сваімі ўласнымі рукамі нішчыць жывую пралетарскую сілу на палёх бітваў. І спавіў крывавы туман усенькі сьвет, засланіўшы сабою вялікі ідэал работніцкае салідарнасьці, ідэал супольнае барацьбы пралетарыяту ўсіх краёў за сваё соцыяльнае вызваленьне.

Распалілася нацыянальная ненавісьць. Разгарэўся воўчы апэтыт захапіць чужую зямлю, паняволіць чужы народ. А лжывыя вусны слуг Малёха шапталі адурманеным народам казку аб барацьбе за нацыяльную свабоду, за вызваленьне „малых нацыяў“...

Людзі, што ўсё жыцьцё ішлі пад чырвоным сьцягам сацыялізму, пачалі выяўляць дзікі нацыянальны шовінізм. І ў гэтым шале нацыяналістычным „сацыялісты“ братніх нам народаў ірвалі на кускі жывое цела Беларускага народу...

Але магутнае жаданьне сапраўднае волі, пачуцьцё, што толькі ў еднасьці сіла пралетарыяту ўсяго сьвету і залог аканчальнае перамогі над капіталам, пачынае ўжо гэны крывавы туман разганяць. Народы з жахам углядаюцца на тыя страшэнствы, што ў мамэнт нейкага небывалага засьляпеньня зроблены іх рукамі. І ў душах працоўных масаў ізноў насьпевае той магутны парыў, што раней, ці пазьней скіне ярмо сацыяльнае залежнасьці ад капіталу.

Хай сусьветны капітал напружае ўсе свае сілы, каб гэтаму перашкодзіць, хай цкуе брата проці брата, хай шле войскі аднаго пароду на землі другога, каб недапусьціць да ўмацаваньня міра, — яму ня стрымаць ужо гэтага масавага парыву! Бо, ня гледзячы ні на што, салідарнасьць пралетарыяту ўсяго сьвету — гэта нязьменны факт, бо яна ня можа не істнаваць, пакуль істнуе панаваньне капіталу над працай.

І з цьвёрдаю вераю ў аканчальную перамогу працы, ў пабеду сьветлых ідэалаў волі, роўнасьці і брацтва людзей мы ў сёньняшні дзень агульна-работніцкага сьвята далучаем наш голас да згоднага голасу міжнароднага пралетарыяту і разам з ім клічам:

„Працавітая бедната ўсіх краёў, злучайся!“

Памяці Ігната Канчэўскага.

Быццам дыямэнт цудоўны, дзіўным харастом гарэла Яго душа сярод жыцьцёвага бруду, маны, крывадушнасьці.

Жыў дзеля вялікага ідэалу вызваленьня свайго народу ад духовага, палітычнага і эканамічнага рабства. Але ў кожным выяўленьні Яго працы перш за ўсё відаць было гарачае ўмілаваньне чалавека. І чалавека хацеў Ен вызваліць у беларусе.

Маладая, жывая, чыстая душа шукала дорогі да яснаты, да шчасьця людзей. Шукала і змагалася і мучылася труднасьцяй дасяганьня: і сумавала, бо давялося ёй жыць у

„час, калі трэба журыцца
„душою на сьвежых магілах“...,

Гэтыя радкі Ігнат Канчэўскі зьмясьціў наперадзі свайго, здаецца, адзінага публіцыстычнага твору, што выйшаў ў асобнай кніжцы: „Адвечным шляхам“ (Вільня 1921) пад псэўдонімам „Ігната Абдзіраловіча“.... не здарма ўжыў Ен за псэўданім імя героя „Дзьвюх Душ:“ бо-ж і Ен перажываў унутраную барацьбу, ломку духовую, падобна Абдзіраловічу, але толькі з гэнае барацьбы выйшаў пабедна, як сьвядомы сваей мэты грамадзкі працаўнік—ідэаліст.

* * *

Ігнат Канчэўскі радзіўся ў маі 1896 году тут, у нашай старой Вільні. Тут-жа скончыў рэальную школу, а пасьля вучыўся ў тэхналягічным інстытуце ў Пецярбурзе і ў Маскоўскім унівэрсытэце (на філялягічным факультэце). Вайна спыніла навуку: у 1916 годзе яго ўзялі ў салдаты. Як чалавека з адукацыяй, аддалі ў школу прапаршчыкаў. Папаўшы на румынскі фронт, як афіцэр, Ен зразу-ж начаў працаваць над асьведамленьнем жаўнераў у 44 украінскім палку, стоючы на грунце праграмы сацыялістаў-рэвалюцыянераў. Тут прыждаў і рэвалюцыі. Але чыста партыйныя справы не здаволівалі Канчэўскага: сам чалавек жывы, кіпучая натура, мімаволі захапіўся ідэяй вызваленьня тых „мужыцкіх“ народаў, што хавалі ў сабе вялізарныя укрытыя скарбы духовае творчасьці. Ен горача спагадае украінцам і памагае ім тварыць нацыянальнае войска, ў якім жаўнеры Яго абіраюць за афіцэра. Адначасна ў душы Яго выкрысталізовываецца цьвёрдая сьвядомасьць, што імпэрыялістычная вайна—гэта сорам для людзкасьці. Яму агідна жаданьне „пабеднага канца“, і вось Ен у 1917 годзе кідае войска і выяжджае на Дон, дзе і жэніцца.

У восені таго-ж году бачым Канчэўскага ў Маскве, як студэнта вышэйшых Коопэратыўных Курсаў пры унівэрсытэце Шаняўскага. Арганізацыя масаў народных на грунце самапомачы вельмі вабіць Яго. Скончыўшы курсы, Ен працуе нейкі час у Смаленску, як інструктар ад Цантр. Саюзу Льнаводаў.

Але тая іскра нацыянальнае сьвядомасьці, што распалілася ў Яго душы гледзючы на прыклад братняга нам украінскага народу, не дала Канчэўскаму стаяць в боку, калі ў цэнтрах Беларусі пачалася вялікая беларуская нацыянальная і дзяржаўная работа. Яго пацягнула ў родную Вільню, куды Ен і прабраўся ў 1919 годзе. Абабраўшы сабе за спэцыяльнасьць коопэрацыю, Канчэўскі працай сваей на гэтым грунце далучаецца да агульна-нацыянальнага будаўніцтва — сьпярша, як коопэратыўны інструктар Совнархозу, а пасьля — як працаўнік Віленскага Саюзу Коопэратываў. На апошнім становішчы закончыў сваё жыцьцё 21 гэтага красавіка.

* * *

Нацыянальная ідэя ўсё ярчэйшым полымям разгаралася ў душы Канчэўскага. Чым больш крыўд і зьдзеку цярпеў наш народ, тым мілей і даражэй станавіўся для гэтага чыстага ідэаліста, ворага ўсякага гвалту і уціску. У апошнія гады працы ў Вільні Канчэўскі пачынае пісаць і друкаваць свае разважаньні і думкі аб беларускай справе і вершы пад псэўданімам Ганна Галубянка ў беларускіх часопісях. Як „культурнік“ перад усім, паводле магчымасьці аказываў помач беларускай віленскай гімназіі, вядучы ў ёй вучнёўскі гурток, па геаграфіі, закладаючы вучнёўскі коопэратыў. І ўсюды, дзе толькі выступае, сустракаецца з глыбокай пашанай і шчырай любоўю.

Выявілася гэта і ў сумным абразе пахаваньня Канчэўскага. Правадзіць цела Яго да магілы сабралася беларуская моладзь, беларускія культурныя і грамадзкія працаўнікі, таварышы коопэратары. Шчыры сум абхапіў усіх, хто знаў нябожчыка і разам з ім працаваў.

Усё жыцьцё Канчэўскага, поўнае ахвярнасьці дзеля вялікага ідэалу, Яго „гарэньне“ ў бязупыннай працы на карысьць свайго народу мелі ў сабе гэтулькі духовага харастава, што нават сьмерць ня можа зацямніць яснаты Яго абразу. І яснай, сьветлай будзе памяць Ігната Канчэўскага сярод беларусаў.

А. Л.

Палітычныя падзеі.

Бэльгія. Адбыўся кангрэс бельгійскіх сацыялістаў, на якім між іншым разглядалася справа акупацыі Рура. Прынята рэзалюцыя, каб разам з іншымі сацыялістычнымі партыямі імкнуцца да зьнясеньня акупацыі і дабіцца справядлівага разрашэньня пытаньня рэпарацыйных сплат Нямеччыны пры дапамозе Лігі Народаў і Работніцкага Інтэрнацыяналу. Вандэрвэльдэ ў сваім дакладзе сказаў: „Цяпер стала ясна, што ўрады ня могуць разьвязаць гэтых пытаньняў і што гэтая нядольнасьць ёсьць вынікам палітыкі гвалту. Каб выправіць яго работнікі мусяць паразумецца і здабыць уладу ў рожных краёх“.

Англія. Лідэр рабочей партыі Гэндэрсон выслаў да Бонар-Лоу ліст, у якім заяўляе, што рабочая партыя лічыць, што перарыў гандлёвых стасункаў з Расеяй меў бы некарысны ўплыў на ажыўленьне міжнародных стасункаў і дабрабыт Англіі. Дзеля гэтага рабочая партыя спадзеецца, што ўрад ня будзе прытрымлівацца гэтай недальнавіднай палітыкі, якая хацела-б парваць гандлёвыя зносіны з Расеяй.

Польшча. Перагаворы паміж „Хьенай“ і „Пястам“ у справе ўтварэньня „польскай большасьці“ трываюць далей. На паседжаньні клюбу „Пяста“ прынята рэзалюцыя, адабраючая становішча Вітаса і варункі паразуменьня з „Хьенай“. Група Домбскага, якая стаіць проціў аб'еднаньня з „Хьенай“, галасавала проціў рэзалюцыі.

Рада міністраў ухваліла арганізацыйны статут міністэрства ўнатраных спраў, які зьмяняе арганізацыю гэтага міністэрства. Між іншым утвораны новы аддзэл нацыянальных спраў.

Італія. Кангрэс італьянскай партыі „popolari“ (каталіцкая народн. партыя) ў Турыне прыняў пастанову аб непажаданасьці далейшага удзелу сябраў партыі ў урадзе Мусоліні. З гэтай прычыны міністры належачыя да партыі „popolari“ падаліся ў адстаўку. Такім чынам урад Мусоліні складаецца цяпер з адных толькі фашыстаў і будзе весьці палітыку чыста фашыстоўскую.

Швайцарыя. Кангрэс швайцарскіх нацыяналістаў прыняў пастанову прыняць удзел у Гамбурскім кангрэсе; справа далучэньня да новага інтэрнацыяналу будзе разглядацца на партыйным зьездзе на падставе рэзалюцыі Гамбурскага кангрэсу.

Швэцыя. Пасьля выхаду ў адстаўку сацыялістычнага кабінэту Брантынга, утвораны кабінэт, які складаецца выключна з прадстаўнікоў буржуазных партый.

Ірляндыя. Газэты павэдамляюць, што частка ірляндзкіх паўстанцаў схавалася да пяшчэры на крутым узгор'і над морам, куды вядзе толькі адна вузкая сьцежка і такім чынам забясьпечаны ад атакі з фронту. Рэгулярныя войскі бамбардуюць паўстанцаў бомбамі з удушлівымі газамі. Паўстанцы геройскі бароняцца.

У Лазане зноў началіся нарады ў справе заключэньня мірнага трактату на Бліжнім Усходзе. У канфэрэнцы бяруць удзел прадстаўнікі Англіі, Італіі Францыі, Грэцыі, Японіі, Югаславіі

Румыніі, Бэльгіі, Злучаных Штатаў і Турцыі. Турэцкая дэлегацыя адмовілася ад выплаты страт чужаземцам, пацярпеўшым з прычыны вайны і дамагаецца прызнаньня Турцыі вострава Кастэлё-Рыцо. У справе праліваў Ішмэт-паша дамагаецца, каб пры вырашэньні гэтай справы былі прысутнымі прадстаўнікі ўсіх палажаных над Чорным морам дзяржаў, у тым ліку і Расеі.

Эгіпет. Абвешчана новая эгіпецкая канстытуцыя, у якой напачатку гаворыцца, што ўсялякая ў краі ўлада мае сваей крыніцай волю народу. Эгіпет абвешчаецца вольнай і незалежнай дзяржавай. Урадовай моваю зьяўляецца мова арабская.

Баўгарыя. Пры выбарах у новы парлямэнт (скупшчыну) прыхільнікі сучаснага ўраду Стамболійскага атрымалі 215 мандатаў, камуністы 16, блёк апазыцыі—14 і социялісты 1.

Камуністычны зьезд у Маскве аб нацыянальным пытаньні.

На зьезьдзе камуністычнай партыі ў Маскве шмат места было ўдзелена нацыянальнаму пытаньню. Цэнтральны камітэт партыі ў асобе Сталіна лічыць падставай для рашэньня нацыянальнага пытаньня забесьпячэньне нацыянальнасьцям поўнага права на самазначэньне. У працэсе будаўніцтва савецкіх рэспублік цяпер выпрацоўваюцца новыя формы спажыцьця розных нацыянальнасьцей, якой зьяўляецца Саюз Савецкіх Рэспублік.

Сталін лічыць абавязковай патрэбным змагацца з тэй спадчынай, якая засталася ад пройдзенага Расеяй пэрыяда нацыянальнага уціску. Трэба ў першую чаргу змагацца з перажыткамі нацыянальнага шавінізму, які зьяўляецца вынікам былога прывілеяванага палажэньня велікаросаў. Гэтыя перажыткі жывуць яшчэ ў галавах савецкіх працаўнікоў, пануюць у дзяржаўных установах. Шмат-нацыянальная савецкая дзяржава можа стаць, па думцы Сталіна, запраўды моцным, а супрацоўніцтва нацыянальнасьцей у ім запраўды брацкім толькі ў тым выпадку, калі гэтых перажыткаў аканчальна пазбавяцца. Дзеля гэтага камуністычная партыя лічыць у першую чаргу вясьці барацьбу з рэштками велікарускага шавінізму. Далейшай спадчынай царскага прыгнечаньня зьяўляецца гаспадарчая і культурная няроўнасьць нацыянальнасьцей. Царскі рэжым прыгнятаў нацыянальную культуру падуладных народаў і эксплёатаваў іх эканамічна, маючы на мэці зрабіць з акраін выключна сыр'евыя раёны. Сталін лічыць чародным заданьнем барацьбу з гэтай няроўнасьцю, падняцьце майсцовай нацыянальнай культуры і гаспадарскага ураўня. Яркім прыкладам спадчыны строга трэба лічыць той факт, што саюз рэспублік расцэньваецца значнай часткай савецкіх урадоўцаў у цэнтры, не як хаўрус роўных дзяржаўных адзінак, які мае на мэці забесьпячэньне свабоднага разьвіцьця нацыянальных рэспублік, а як шаг да ліквідацыі гэтых рэспублік, як пачатак утварэньня так званага „адзінага-недзялімага“. Сталін лічыць такое разуменьне антыпралетарскім і рэакцыйным і кліча да змаганьня з ім. Аб'еднаньне некаторых народных камісарыятаў саюзных рэспублік будзе экзамінам савецкаму апарату: калі-б гэты дасьлед атрымаў на практыцы вялікадзяржаўны кірунак, дык абавязкова патрэбна было-б прыняць процію гэтага рашучыя меры аж да пастаноўкі пытаньня аб перагледзе злучэньня некаторых камісарыятаў да часу перавобкі і ўгадаваньня савецкага апарату у духу запраўды пралетарскага і запраўды брацкага ўніканьня ў патрэбы малых і адсталых нацыянальнасьцей. Цэнтральны камітэт партыі дзеля гэтага лічыць патрэбным стварыць спэцыяльны цэнтральны саюзны орган, які павінен быць прадстаўніцтвам нацыянальнасьцей на падставах роўнасьці. Гэтакі орган дасьць магчымасьць чутка прыслухоўвацца к патрэбам адзельных нацыянальнасьцей і вясьці барацьбу з памянёнай вышэй спадчынай царскага прыгнечаньня. Тэзісы Сталіна атрымалі поўнае адабрэньне цэнтральнага камітэту партыі.

У канцы сваей прамовы Сталін запрапанаваў ідэю двухпалатнай сыстэмы саюзнага Ц.В.К-ту, пры чым першая павінна выбірацца на саюзным зьездзе саветаў незалежна ад нацыянальнасьцей, а другая складалася-б з прадстаўнікоў рэспублік і аўтаномных краін на парытэтных (роўных) падставах. Гэткая сыстэма будзе прадстаўляць інтарэсы, як фэдэрацыі ў цэлым, так і ўсіх складаючых яе частак.

З газэт.

Сьмехатворныя разважаньні.

„Kurjer Polski“ ў № 104, абгаварываючы «kresowe sprawy», у перадавіцы пад наз. „Nasz obowiązek“, піша:

Зьяўленьня ў Сойме прадстаўнікоў нацыянальных меншасьцяў з усходніх земляў польская дэмакрацыя чакала з вялікай зацікаўленасьцю. Украінская і Беларуская людласьць у занадта вялікім ліку знайшлася ў Рэспубліцы, каб можна было думаць аб упраўленьні дзяржавай процію яе. Польскі народ, *„прыродны гаспадар дзяржавы“* (курс. „Н. Ж.“), ўсё-ж такі мог сьмела лічыць на лёяльную супольную працу з яе боку“...

Але вышла інакай. Гэта супольная праца ніяк ня клеіцца. Хто-ж гэтаму вінаваты? Газэта лічыць, што ўсе патросу: і крэсовая адміністрацыя, і беларускія і украінскія пасы, якія не налта падабаюцца „Kurjeru Polskiemu“, і Бузэк і Лютаслаўскі, якія стварылі выборны закон, заставіўшы аб'ядноцца ўсе меншасьці жыдоў, немцаў, украінцаў, беларусаў, расейцаў і zakordotczyków! (а гэта-ж што за народ?) Вінавата нават

„Беларуская літэратурная мова. якая зусім пасвойску „brzmi“ у Вялейскім павеце, але зусім пачужацку ў Бельскім, або Навагрудкім пав.—слаба разумее яе жыхар Ліды“.

Але ўсе-ж-ткі газэта лічыць, што абавязак польскага народу паразумецца з гэтымі меншасьцямі. І мы-б хацелі гэтага паразуменьня, і найлепшым шляхам да яго, на нашай думцы, было-б задаволіць не на словах, а на дзеле ўсе патрэбы і дамаганьні працоўнага беларускага і украінскага народаў. Але „Kurjer Polski“ мае лепшы спосаб: „трэба утварыць для гэтага сьпецыяльны орган у форме камісарыяту ці падсэкрэтарыяту стану“ і тады ўсё пойдзе, як па маслу.

Сьмехатворныя разважаньні!

Весткі з Сойму.

Сойм разглядаў прапазыцыю аб выданьні суду украінскага пасла М. Луцкевіча, які абвінавачваецца па 129 арт. аб прызывах да бунту, спраціву ўладам і г. д. на мітынгах у Львове перад касц. Сьв. Юра і ў Роўне. Пасол Підгірскі азначыў, што адносна да украінцаў ломіцца права і канстытуцыя. Аб сваіх правох украінскі народ змагаецца ў рамах канстытуцыі. Луцкевіч не ёсьць ворагам палякаў і процію народу польскаму не выступаў. Сойм прыняў прапазыцыю 176 галасоў процію 74. Процію выданьню галасавалі нацыянальныя меншасьці, камуністы і P. P. S. Wyzwolenie устрымалася ад галасаваньня.

Для высьвятленьня надужыцьцяў адміністрацыі на „Kresach Wschodnich“ Соймам выбрана камісія, у склад якой ад беларусаў увайшоў пас. Ф. Яроміч. Камісія 9 траўня выяжджае ў Гародню.

СУЛІМА.

Беларускі клюб у Польскім Сойме*)

III.

Спор аб лёяльнасьці.

Мы бачылі з нашага аналізу сучаснай, створанай са значнай інэрцыяй заборнага руху, Польшчы, як уяўляе сабе сваю ролю ў шмат-нацыянальнай дзяржаве тая сучасная ўлада, якой гэты заваяваныя народы праз сваіх першых прадстаўнікоў у парлямэнце аказалі авансам сваё падтрыманьне і даверые.

Як было і ў вядомым Віленскім Сойме, памалу і тут рэальная палітычная канцэпцыя ўрадовай Польшчы, яе дзяржаўнасьці, зьяўляецца без параўнаньня бліжэй да правіцы, чым да левіцы.

Польшча і ў прадстаўленьні ген. Сікорскага зьяўляецца ў кожным выпадку „państwem narodowym“, ня гледзячы на няпольскую, украінска-беларускую палавіну яе дзяржаўнай тэрыторыі і трэць яе няпольскай людласьці.

Па думцы ген. Сікорскага, якая па сутнасьці падзеляецца ўсімі польскімі партыямі, адзінай дзяржавы ўпраўляе „prżygodzony gospodarz państwa“ польскі народ... Адзначым, што гэтая фраза польскага прэм'ера ёсьць літэральны пераклад вядомай сталыпінскай формулы аб „природженном державном хозяине России“—расейскім народзе.., таксама ўзятым расейскім прэм'ерам з арсэналу думскіх нацыяналістаў...

Польшча павінна, сілай вонкавага палажэньня і ўнутранай структуры, зрабіцца чымсь-ці на манер Спарты,—*мілітарызованым*, *„консолідаваным“*, *нацыянальным вобшчаствам*, якое правіць краем, на правах уласьніка, пры поўнай *лёяльнасьці* рэшты людласьці... Другім народам, намінальна раўнапраўным, у Польшчы фактычна і адводзіцца палажэньне, як палажэньне „мэтэкаў“ і „пэрыэкаў“ у старадаўнай Спарце...

Такая „лаканізованая“ дзяржава, натуральна робіцца глухою і сьляпою адносна самых жыцьцёвых патрэбаў і інтарэсаў, самых бясспрэчных правоў сваіх грамадзян „другога гатунку“...

Але пры такіх, тройчы—нелёяльных, правіва-канстытуцыйных адносінах да аддадзеных ёй лёсам меншасьцей, такою „неспакойнай“ уладай ад апошніх заўсёды вымагаецца бязумоўных доказаў іхі ісхнай асобнай і спэцыяльнай лёяльнасьці.

Пры гэтым трэба адзначыць, што тыя *самыя* Вэрсальскія апекуны, якія нібы-то, абавязалі Польшчу гарантыямі правоў і інтарэсаў яе меншасьцей, далі рукамі Францыі гэтай-жа Польшчы фактычную магчымасьць нарушыць усе гэтыя гарантыі ў імя вышэйназванай «ваеннай небясьпекі» без ваенна-фінансавага падтрыманьня Францыі ўтрыманца пры сучасным сваім складзе, структуры, рэжыме, ў сучасных граніцах, Польшча не мягла-б нават самы кароткі час...

І заявай аб сваей поўнай лёяльнасьці распачаў сваю парлямэнцкую дзейнасьць Беларускі Клюб у Сойме.

Лідэр ягоны—пасол Тарашкевіч—у першай сваей прамове 23 студня заявіў, што ня гледзячы на тое, што „народ беларускі мае імкненьня да незалежнасьці, гэты ідэал глыбока ў сэрцы хаваэ“... і што цяпер „мы зьяўляемся лёяльнымі грамадзянамі Польскай дзяржавы, быць можа болей лёяльнымі, чым многія з тых паноў, што сядзяць направа“...

Але гэтую лёяльнасьць, як і трэба было спадзявацца, чакалі вельмі цяжкія спробы.

Вымагаючы ад беларускага народу *паявлічанай* лёяльнасьці, польская гаспадарсьвеннасьць ня выявіла ў адносінах да яго нават *элемэнтарнай* лёяльнасьці.

Пасол Тарашкевіч заявіў, у другой прамове, што беларускі народ паслаў сваіх прадстаўнікоў у Польскі Сойм „па зямлю і школу“.

Можна дадаць, што беларускі народ насамперш паслаў сваіх паслоў у Сойм па „волю“: па роўныя грамадзянскія правы ў Польскай дзяржаве, па... поўную лёяльнасьць Польскай дзяржавы адносна да яе грамадзян беларускай нацыянальнасьці.

Хто першы павінен выявіць сваю лёяльнасьць—грамадзяне адносна да дзяржавы ці, наадварот,—дзяржава адносна да грамадзян, гэтае пытаньне, якое мае такую актуальнасьць у сучаснай Польшчы, дзякуючы усваеньні яе ўладай „правіцовай канцэпцыі „państwa narodowego“—надта старое пытаньне...

Сярэднявекавым фэодальным гаспадарствам яно вырашалася ў духу таго разьвязаньня, якога прытрымліваецца ў XX веку ген. Сікорскі: беларускі народ і беларускія тэрыторыі ён уяўляе сабе „уласнасьцю“ „прыроднага гаспадара Польшчы“ польскага народу.

(*Далей будзе*).

*) II разд. зьмешчаны у канфіскаваным № 8 „Н. Ж.“.

Да нашых чытачоў і падпісчыкаў.

„Новае Жыцьцё“ адзіная ў Заходняй Беларусі беларуская газэта, якая стаіць у абароне інтарэсаў працоўнага сялянства і рабочых.

Кожны сьвядомы беларус павінен чытаць, распаўсюджываць, выпісываць і дапамагаць сваей газэце.

Сучасная ўсё ўзрастаючая дарагавізна стварае цяжкія варункі для выданьня газэты. Ад грашовага падтрыманьня праз беларускае грамадзянства залежыць рэгулярны выхад нашай часопісі.

Рэгулярна ўнасіце падпіску і даплату.

Амэрыканскія беларусы неадкладна і рашуча павінны падтрымаць „Новае Жыцьцё“, каб не ўпаў беларускі сьцяг на бесчатольнай Бацькаўшчыне.

Рэдакцыя і адміністрацыя.

БЕЛАРУСКАЯ КУЛЬТУРА НА ВІТАБШЧЫНЕ.

На паветах Вітабскае губ. маюцца беларускія культурна-асьветныя гуртокі, якія знаёмяцца з беларускай літэратурай, чытаюць беларускія газэты.

У самым Вітабску зарганізавалася культурна-асьветнае беларускае таварыства, у праўленьне якога ўвайшлі 4 камуністы. Ёсьць беларускае этнаграфічнае т-ва, якое выдае часопісь „Беларускі Этнограф.“ Арганізаваўся драматычны беларускі гуртох, які з вялікім посьпехам выступае ў рабочых раёнах і ў чырвонаармейскіх часьцях.

Адным словам, праца па пашырэньню і замацаваньню беларускай культуры на Вітабшчыне распачынаецца сама собою, з нізоў. Чуецца вялікая патрэба ў кіраўнічым цэнтральным органе, які аб'яднаў бы раскінутыя па губэрні працаўнікоў і пасобныя гурткі і распачаў бы сур'езную культурную працу сярод беларускага жыхарства губэрні на беларускай мове. Тымчасам, не зважаючы на дзьве паездкі інструктара БелЦБ у 1922 г., ня гледзячы на паездку гр. Пічугіна, інструктара Наркамату Асьветы ў студзені 1923 г., ня глядзячы на спэцыяльныя лісты і цыркуляры Наркамату Асьветы, Беларускай сэкцыі пры Губэркім Аддзеле Народнай Асьветы няма.

Гэта тлумачыцца тым, што Губано Вітабшчыны і Губіспалком трымаецца памылковага погляду. Лічыцца, што спэцыяльнай сэкцыі адчыняць ня трэба, бо ўвесь дзяржаўны апарат абслугоўвае культурна-бытавыя асаблівасьці краю.

Прымаючы пад увагу тое, што на Вітабшчыне культурных работнікоў беларусаў мала, такі погляд прыводзіць у канцы канцоў да таго, *што беларуская культурная праца вядзецца стыхійна, неарганізована, без належнага кіраўніцтва* і прыймае шавіністычны і хварабіты ухіл.

А калі-б была сэкцыя, то можна было-б знайсьці чейкую сярэднюю лінію і прыйсьці да паразуменьня і дружнай працы кіраўніцтвам агітпропа губэрскага выканаўчага камітэту.

ДОРОШЭНКО.

Барацьба Ірляндыі за сваю волю.

(гл. № 7 „Н. Ж.“).

Канец 18 веку выдаўся шчасьлівейшым для ірляндскіх патрыотаў: з гэтага часу начынаюцца іх удачы. Англіі давялося весьці вайну з сваімі паўночна-амэрыканскімі калёніямі, а потым і з Францыяй, якая уступілася за амэрыканцаў. Англія ня мела столькі войска, каб абараняць Ірляндыю на прыпадак нападу Францыі, і таму ірляндцам было дазволена склікаць сваё войска.

На заклік скора сабралася каля 60.000 ахвотнікаў. Скарыстаўшы скрутнае становішча Англіі, паставілі яны ім такія варункі: незалежнасьць ірляндскага парлямэнту і скасаваньня законаў, якія стрымывалі разьвіцьцё ірляндскае гандлю. Сьвядомая частка ірляндскага насяленьня падтрымала гэтыя дамаганьні і Англія мусіла уступіць. Гэта было ў 1782 годзе. Праўда да ірляндскага парлямэнту маглі быць выбранымі толькі протэстанты, якія мелі ўласнасьць, а каталікі не мелі права прымаць нават удзелу ў выбарах. Восьж-жа пры такіх варунках склад парлямэнту ня мог быць вельмі радыкальным. Але ня гледзячы на гэта, нават сярод протэстантаў

знайшліся ірляндскія патрыоты Заслугаю новага парлямэнту было перш за ўсё выданьня трох важных для насяленьня Ірляндыі законаў незачэпнасьці асобы і нязменнасьці судзьдзяў.

Першы бараніў грамадзяніна ад сваволі адміністрацыі, бо арыштаваны меў права дамагацца, каб судзьдзя нібаўна выдаў яму абвінавачэньні, альбо выпусьціў з пад арышту. Другі закон сьцярог судзейскае сумленьне ад націску ўраду, які цяпер ня меў права адсунуць непажаданага яму судзьдзі.

Далей скасаваны былі некаторыя законы проціў каталікоў, а ласьне: дазволена каталікам браць удзел у выбарах паслоў, займаць дзяржаўныя пасады, і адчыняць свае школы.

Хаця і мала зрабіў парлямэнт, але і гэтым забясьпечыў і палепшыў нацыянальнае разьвіцьцё ірляндцаў. Самае ўжо існаваньне незалежнага парлямэнту было вялікім здабыткам: папершаму, ён даваў законны спосаб барацьбы за правы народу, падругому, што тут голасна лунала слова праўды, якое аблятала ўсе далёкія куточкі краю і напаўняла жвавасьцю змучаныя душы, ўлівала надзею на лепшую будучыну і прабуджала сьвядомасьць. Аднак-жа парлямэнт гэты скора страціў сваю павагу сярод ірляндскага грамадзянства—яно жадало болей рашучых выступленьняў.

Палітычныя партыі гатаваліся да аружнага паўстаньня і чакалі толькі падхадзячага мамэнту. Калі з Францыі даляцела вестка пра ўспех рэвалюцыі, радасна забілася сэрца ірляндскіх рэвалюцыянэраў. Усе існуючыя партыі аб'ядналіся і выслалі да францускага рэвалюцыйнага ўраду свайго прадстаўніка Вальда Тома з просьбай вайсковай дапамогі. Пятнаццаць тысяч францускага войска сьпяшыла на падмогу ірляндскім паўстанцам, якія ўжо распачалі акцыю.

Аднак вялікая бура прымусіла войска вярнуцца да дому і толькі адной невялікай частцы пасчасьлівілася высесьці на беразе Ірляндыі і прыняць удзел у бою. І на гэты раз злая доля насьмяялася з змаганьнікаў: паўстаньне было прыдушана, а ірляндская зямля зноў была шчодра напоена крывёю яе лепшых сыноў. Пасыпаліся новыя кары, новыя уціскі: аўтаномію Ірляндыі зьнішчылі, парлямэнт скасавалі, а ў краі заведзян выняткові вайсковы стан. Ірляндыя ня раз губляўшая ўсё тое, што здабывалася цяжкімі высілкамі, зноў апынулася ў становішчы беспраўнае правінцыі. Усё было прыдушана, ўсё заціхла... Абязсілены народ ня мог ужо даць ніякага адпору.

Ня глядзячы на ўсё і ў гэты час беспрасьветнай безнадзейнасьці, якая запанавала ў Ірляндыі, знайшоўся чалавек, які адшукаў новыя спосабы барацьбы. Гэта быў Даніла О' Коннэль, з фаху адвакат, чалавек высока адукаваны і вялікі патрыота (1775—1847 г.) яго мэтаю было аб'еднаць усіх ірландцаў ў адну магутную супалку і тады дабівацца зраўнаньня ў правох каталікоў з протэстантамі, а потым і незалежнага парлямэнту. Па думцы О' Коннэля, способы барацьбы павінны былі быць мірнымі і цалком законнымі: бо абяскроўляны і зморany народ мусіў захоўваць свае сілы.

Скора Ірляндыя пакрылася сеткаю асобных таварыстваў, якія злучыліся пасьля ў адну супалку, пад назоваю „каталіцкая супалка" (1823 г.). Яна мела зацьверджаны ўладаю статут і працавала зусім легальна. На чале яе стаяў О' Коннэль. Арганізацыя гэта за кароткі час здабыла такую павагу і даверые сярод сялян, што яны зьвярталіся да яе за вырашэньнем усіх сваіх балючых справаў і ахвотна выпаўнялі яе прысуды.

Навет ангельскі парлямэнт мусіў рахавацца з такою сілаю і законам 1829 г. надаў каталікам бадай усе грамадзянскія правы, а О' Коннэль першы з іх быў выбраны да парлямэнту.

Але народу было мала аднае волі, калі аснова яго існаваньня—зямля была ў руках чужынцаў. Трэба была здабыць зямлю, а дзеля гэтага патрэбна мець свой ўласны парлямэнт.

О' Коннэль спадзеваўся сабраць моцную партыю і правясьці праэкт аўтаноміі ў ангельскім парлямэнці, але лорды і думаць не хацелі пра асобны ірлянскі парлямэнт.

О' Коннэлю не хапіла сілы на рашучы крок і, хаця сялянства было гатова яго падтрымаць, ён баяўся сайсьці з законнага шляху. Справа скончылася тым, што „супалку" скасавалі, а старшыню яе О'Коннэля арыштавалі. Грамадзянства пераконанае, што самымі мірнымі спосабамі справы выйграць ня можна.

Тым часам новая палітычная партыя „Маладая Ірляндыя" вяла агітацыю за рэвалюцыйнае паўстаньне, каб зусім адарвацца ад Англіі. Абставіны спрыялі гэтай агітацыі. Ад 1846 г. на працягу трох гадоў у Ірляндыі трываў нячуваны голад: народ паміраў тысячамі (720.000 за тры гады). На кожным кроку можна было бачыць страшныя абразы: трупы валяліся на дарозі, на полі і ня было каму іх прыбраць. Атручанае паветра разносіла хваробы. А лэнд-лорды, тымчасам, выганялі сваіх зьбяднелых чыншавікоў з зямлі. Пачаліся аграрныя непарадкі. Так настаў 1848 год, калі ў заходняй Эўропе пракацілася новая рэвалюцыйная хваля. Яна знайшла водгук і ў Ірляндыі: „Маладая Ірляндыя" распачала паўстаньне, але зморany голадам народ, бадай што не падтрымаў яго, і яно было прыдушана ў самым пачатку. Па той-жа прычыне ня ўдалося і другое паўстаньне 1867 году, прыгатаванае незалежніцкаю партыяй „Феніів" (па нашаму азначае „вольны казак"). Гэтая партыя паўстала сярод амэрыканскіх Ірляндцаў, а потым перакінула сваю працу і ў Ірляндыю.

У жыцьці Ірляндыі насталі цяжкія часы безнадзеі. Давецзеныя да адчаю голадам і сваволяю лэнд-лордаў ды уціскамі ўраду людзі пачалі тысячамі перасяляцца ў Амэрыку: за пяць гадоў туды высялілася да мільёна ірляндскіх сялян.

Ірляндскія патрыоты бачылі, што справа на далей так быць ня можа: народ выміраў, высяляўся, а старонка нусьцела і бяднела. Сялянству патрэбна была зямля, і барацьба за яе стала лёзунгам усіх ірляндскіх дзеячоў 19 веку. Няўдача збройных паўстаньняў таксама паказалі грамадзянству, што зусім аддзяліцца ад Англіі Ірляндыя яшчэ ня мае сілы, аставалася дабівацца самаупраўленьня (аўтаноміі). На гэтым пагадзіліся бадай, што ўсе ірляндскія дзеячы, якія да дасягненьня гэтае мэты йшлі рожнымі дарогамі.

(Далей будзе).

ПЕРАМОГА.

Як мукі, нядоля патопам затопяць і месты, і вёскі;
Бязблыску, наклікана ноч заглушае жыцьця адгалоскі;
Нячулыя душы шлюць цёмнымі хвалямі пошасьць адчаю;
А стогн: канец сьвету—бы чад распаўзаецць ад краю да краю.
Дык гэта вялікі канец старой праўды, адродзіць якую
Прышоўшы з нізоў сьветлазарны зьвястун пра вячыстасьць людзкую.
Куды завітае ён новы—вялікдзень там роду людзкога.
Ен слаўны уступ да сусьветнай гармоніі—ён перамога.

Л. Р.

Беларусы у Амэрыцы.

З Чыкаго.

Беларускі рух ўсе болей і болей шырыцца ў Злучаных Штатах Амэрыкі. Чыкаго становіцца цэнтрам беларускага адраджэньня. Тут знаходзіцца нашых эмігрантаў больш 35 тысяч. у Істнаваў перш таксама і Камітэт Абароны Беларусі, але дзякуючы адсутнасьці інтэлігентных працаўнікоў і таму, што Камітэт ня меў выразнага грамадзка-палітычнага твару, ён нічога надта карыснага не зрабіў для беларускай справы.

24 сакавіка ў памешканьню Саут-Сайдскай Школы беларускі дзеяч Антон Змагар, які недаўна прыбыў з Бацькаўшчыны, прачытаў лекцыю на тэму: „Палітычна-нацыянальнае становішча Беларусі". Ня гледзючы на тое, што ў гэты дзень было назначана многа другіх лекцыяў, беларусы пайшлі пераважна на сваю першую беларускую лекцыю. Сабралася, каля 400 слухачоў.

Лектар даволі падробна аставіўся на рожных мамэнтах барацьбы беларускага народу за свае правы: палітычныя, нацыянальныя і соцыяльна-эканамічныя. Багатым матэрыялам з гістарычнай мінуўшчыны, а таксама і сучаснасьці і статыстычнымі довадамі ён пераканаў беларускіх амэрыканцаў у патрэбнасьці супольной барацьбы з сваімі братамі на Беларусі за лепшую долю за вызваленьне Бацькаўшчыны. На ўсе запытаньня А. Змагар даў задавальняючы адказ асабліва трэба адзначыць вялікую пабеду, якую ён аднёс над манархістамі і анархістамі. У гэтай палеміцы ён нанес паважны ўдар як адным, так і другім. Выступіўшыя пасля другія прамоўцы ў ваўсім былі згодны з лектарам. Лекцыя працягнулася ад 7 г. да 11½ в.

Было пастаноўлена: 1) каб у мяйсцовай газэце „Свободная Россія" быў уведзены „Беларускі аддзел", у якім даваліся-б поўная інфармацыя аб жыцьці на Бацькаўшчыне, 2) каб Беларускі Камітэт Чыкаго—распачаў больш энэргічную працу для дабра Беларусі, 3) склікаць масавы мітынг пратэсту супроць таго, што ворагі закрываюць і не даюць адчыняць беларускія школы, вырубліваюць беларускі лес і душаць беларускую прэсу. Сабраўшыяся таксама выказалі пажаданьня, каб падобныя лекцыі адбываліся часьцей.

У хуткім часе тут таксама будзе скліканы вялікі сход пратэсту проціў пастановы Рады Паслоў у Парыжы, якая зацьвярдзіла ўсходнія межы.

Беларускі Камітэт робіць стараньні аб скліканьні на восень у Чыкаго зьезду беларускай эміграцыі ў Амэрыцы.

Таксама было пастаноўлена на адным з пасяджаньняў Камітэту прылажыць стараньні для збору ахвяр на карысьць Бацькаўшчыны, але, каб былі добрыя рэзультаты, сябры камітэту згадзіліся ўпярод распачаць шырокую агітацыйную працу сярод нашых выхадцаў. Вялікая шкода, што беларуская грамадзянтва на Беларусі ўпярод яшчэ у 1919—1921 гаду ня парупілася прысланць сюды адпаведных працаўнікоў,—у той час амэрыканскія беларусы маглі бы як маральна, так і матэрыяльна памагчы нашай многапакутнай Беларусі і быць можа ёй ня былі-б нанесяены такія цяжкія удары, якія мусіць цяпер пераносіць.

Я. Ч.

Пісьмо з Амэрыкі.

Беларусаў у Чыкаго налічваецца праваслаўных болш як 35 тысяч, стольki-ж і каталікоў. Нацыянальная сьвядомасьць сярод першых большая, як сярод другіх.

Беларусы праваслаўныя зарганізаваліся каля такіх устаноў: 1) „Георгіевскаго Братства", 2) „Народнаго Православнаго Товарищества" і 3) „Владимірскаго Братства". Каталікі галоўным чынам згрупаваліся пры «Związku Narodowym Polskim» і пры „Związku Socjalistów Polskich" Вялікае адраджэньне на Бацькаўшчыне шырокай хваляй даляцела і сюды.

І цяпер як праваслаўныя, так і каталікі зразумелі, што ўсе выжэй паказаныя грамадзкія ўстановы абсалютна ня адпавядаюць ні іх грамадзка-палітычнаму настрою, ні іх родных там у далёкай Беларусі. Калі апошнімі часамі зноў павелася даволі энэргічная сапраўдная беларуская праца пад амэрыканскім рэальным дэвізам: «Help. you self!» „Памагай Сам Сабе!", зауважываецца, што нашыя беларусы ўжо шукаюць беларускага шляху, па якім павінна ісьці іх грамадзкае жыцьцё, задавальняючае свае духоўныя патрэбы, таксама і выпаўняючы абавязак перад сваей Бацькаўшчынай. І вось цяпер беларусы ўжо ў значным ліку кідаюць старыя арганізацыі і начынаюць гуртавацца пры беларускіх гуртках: Чыкагаўскі Камітэт і Беларуская Грамада ў Гранд Рапідс. Маю пэўныя даныя, што ў рожных гарадах Злучаных Штатаў ўпрост стыхійна творацца беларускія грамадзкія гурткі, якія з часам стануць паважнай грамадзкай ўстановай.

Самыя важныя цэнтры, як напрыклад Пітсбург, Чыкаго, Нью-Іорк і штат Мічыган, ўжо распачалі вясьці беларускую працу. А самае важнае, што на чале стаяць сьвядомыя беларусы інтэлігэнты, напрыклад у Пітсбургу вядзе рэй быўшы Сэкрэтар Расейскага Пасольства ў Вашынгтоне, які цяпер ўжо стаў рэальна і шчыра, як беларус, працаваць для сваей Бацькаўшчыны.

Мічыган зноў мае адпаведнага дзеяча ў асобе Чарапука.

У Чыкаго працуюць Лукашэвіч і Жук.

Цэнтрам беларускага руху будзе Чыкаго.

На восень склікаецца зьезд беларускай эміграцыі. Цяпер-жа вядзецца шырокая агітацыйная праца.

Усе гэтыя ўдачы ў працы даюць веру беларускім дзеячам на грунце амэрыканскім, што ў нядалекай будучыне тутака паўстане паважная арганізацыя, каля якой аб'еднаецца ўся беларуская эміграцыя.

А. Змагар.

З усяе Беларусі.

Веска В. Жухавічы (Несьвіжс. пав.).

У нашай вёсцы адбывалася беларуская вечарынка. Пастаўлены былі дзьве пьескі: „Антось Лата" Якуба Коласа і „На вёсцы" Ф. Аляхновіча. Спэктакль прайшоў вельмі добра і закончыўся танцамі, ў якіх першае мейсца займалі нашы родныя: Лявоніха, Юрка і др. Шкада толькі, што было невялікае памешканьне, ў якое ня здолялі папасьці ўсе жадаючыя, бо ў тутэйшай школе, пан Несьвіскі школьны інспэктар забараніў ставіць беларускія спэктаклі. Нічога не парадзіш, павясяліліся трохі, памятуючы пагаворку: „скачы ўражэ, як пан кажа".

Моладзь вёскі Лядак, Яроміцкай гміны, Навагрудскага павету ўладзілі вечарыну, ў часе танцаў у хату ўварваліся пьяныя асаднікі з маёнтку Пузіневічы, павыганялі хлапцоў і пачалі гаспадарыць самі.

Той самы.

Як асаднімі праводзяць у нас культурние гаспадарства.

У маёнтку Бярозавец, Карэліцкае гміны, Навагрудзкага павету, асаднікі давялі свае гаспадарства да такога стану, што цяпер сядзяць ня толькі бяз хлеба, але і бяз нічога. Асабліва цікава рабіў адзін паручнік. У восень, як ішлі дажджы, дык ён ня звозіў збожа ў гумно, але пасклядаў яго ў копы і глядзеў на баромэтр, калі будзе добрая пагода. Ажно чакаў, чакаў ды спадзеваўся на баромэтр, пакуль збожа ня згніло, і тады толькі стаў звозіць яго. Цяпер сядзіць небарачка бяз хлеба і злуе на баромэтр, што ашукаў яго.

Марусік з Навагрудка.

Веска Добучын, Пружанскага пав.

Кепска жывецца людзям там, дзе войтам пан, але горэй яшчэ, дзе войтам паўпанак. Вось, гэткага войта маем і мы. Прозьвішча гэтага пана Рагажынскі, мае ён фальварак у нашай гміне, але справа ня ў тым, што ён маець, а ў тым, як ён спаўняе свае службовыя абавязкі. Усім добра ведама, што падаткі сыплюцца на нас, як мак. Ня паспеў заплаціць аднаго — глядзіш ужо і другі лезе праз парог. Вось-жа адзін гэтакі падатак у некалькі мільёнаў быў вызначаны на нашу вёску. Падатак, вызначаны праз гміную раду, павінен быць зацьверджаны старастай. Але наш войт сам начальства, ён ня патрабуе ніякага зацьверджаньня і заразжа даў загад нашаму солтысу „ściągnąć w przeciągu 3 dni". Солтыс ня надта парупіўся выпаўніць загад, ды пашоў у Пружаны да рэфэрэнта за выясненьнямі. Ніякай аднак кары войт ня дастаў, за то солтысу ад войта жыцьця няма: ўсё у яго неўпарадку. Калі хто ў тэрмін не заплаціць падаткаў, дык войт назначае на 5% балей. А калі, напр. пану Чарноцкаму, які мае болш як 500 дзесянцін зямлі, прышлося заплаціць шмат грунтовага падатку, дык павятовая рада загадала, каб валасныя рады разлажылі частку падатку на зямлю, а другую на жывёлу, бо вядома сяляне маючы мала зямлі—ўсё-ж такі болей маюць жывёлы, як абшарнік. Але-ж гэта зразумела, бо ў павятовай радзе сядзяць амаль-што ня выключна адны паны; (праўда ёсьць там адзін і селянін з в. Яковічы—Муха, але ён толькі і знае, што ў панскія ручкі цалаваць).

Нядаўна адбыліся выбары ў павятовы соймік, дык і туды выбралі адных паноў, бо староста даў загад, што кандыдатамі ў соймік могуць быць толькі радныя, якія ўмеюць чытаць і пісаць *папольску*. Але-ж усім ведама, што нашы сяляне-беларусы польскае мовы ня знаюць, дык і выбралі адных паноў.

Селянін.

Ігуменскі павет.

Да 1 студзеня гэтага году па ўсім павеце заключана з сялянамі сто чатыры калектыўных дагавороў на дапамогу школам. З гэтага ліку пятнаццаць дагавороў прыходзіцца на прыватныя школы, а астатніх восемдзесят дзевяць — на школы, узятыя на ўтрыманьне дзяржаваю. Усіх жа школ на павеце, узятых на дзяржаўнае ўтрыманьне, сто дзевяноста сем.

Па ўсіх сямёхгадоўках у нулявой, першай і другой клясах навучаньне вядзецца ў беларускай мове, чаму шмат дапамаглі быўшыя ўлетку курсы беларусазнаўства.

Вясковыя настаўнікі трэці месяц акуратна атрымліваюць грашавую пэнсію.

Агулам, навучэньне йдзе куды нармальней, чымся ў леташнім годзе, і настаўніцтва стала адчуваць сябе шмат цьвярдзей, бадрэй.

Гарадок (Менск. пав.).

У Гарадку пакуль што няма добрай будыніны для народнага дому і для пастаноўкі спэктакляў.

Але цяпер гэтым пытаньнем зацікавіліся мясцовыя ўстановы і вядуць усялякія зборы на пабудову гэтага дому.

Асабліва многа даюць збору спэктаклі, якія ставяцца вучнямі сямёхгодкі ў маленькай залі старой воласьці.

Будыніна для народнага дому ўжо надшукана і толькі трэба перавясьці яе ў Гарадок. *А. М.*

Мсьціслаўская в., (Барыс. пав.).

У сучасны момант у Мсьціжы іствуе няпоўная сямёхгодка, адкрытая ўвосень 22 г., а ў воласьці 6 пачатковых школ, увайшоўшых у цьвёрдую сетку і 2 на ўтрыманьні сялян.

Барысаўскі пэдтэхнікум.

Мае тры курсы. У пачатку школьнага году працавалі дзьве падгатоўчыя клясы.

Склад вучняў на 65 прац. сялянскі, невялікі працэнт выпадае на долю дзяцей рабочых; рэшта-дзеці барысаўскіх мяшчан.

Пры тэхнікуме маецца даволі добрая бібліатэка і фізычны габінэт.

Вучні наладзілі вучнёўскі клюб, напоўнілі бібліатэку навейшай літэратурай, арганізавалі некалькі гурткоў, як літэратурны, драматычны і інш.

Менскі беларускі пэдтэхнікум.

Мае поўных 4 курсы; першы і другі маюць перальельныя аддзяленьні. Вучняў каля 200. Маецца інтэрнат чалавек на 70—80. Тэхнікум мае вучэбную фэрму вярстах у 2-х ад Менску.

Маецца фізычны габінэт, але слаба абстаўлены; маецца хімічная лабараторыя, даволі салідная бібліатэка.

Грамадзянская жыцьцё вучняў выяўляецца ў наладжэньні літэратурна-вакальных вечарын і арганізацыі мастацкай студыі.

М. Клічаў, Ігуменскага пав.

Мястэчка Клічаў, Ігуменскага пав. ляжыць на рэчцы Ольсе, недалёка ад Бабруйшчыны. Даўно клічавяне думалі аб вышэйшай школы ў сваім мястэчку, бо пачатковая школа працавала кепска. Урэшце, ў гэтым годзе знайшоўся добры арганізатар, які арганізаваў сямёхгодку, і ўжо пайшла праца ў ёй. Клічавяне абавязаліся дагаворам утрымліваць школу на свой кошт спаўна, і выпаўняюць свой абавязак шчыра.

З беларускага жыцьця.

Па загаду камісара Ураду места Вільні сканфіскавана № 8 „Новага Жыцьця“.

Прымаючы пад увагу нязвычайна цяжкое палажэньне беларускага працоўнага народу у межах Польскае Рэспублікі, беларускія сацыялістычныя арганізацыі пастанавілі—у знак жалобы—чыннаго учасьця у селетніх сьвяткаваньнях 1-га мая ня прымаць.

Змаганьне за беларускую школу. Л. Кавалеўская, вучыцелька вёс. Саланая, Валожынскага п. за адкрыцьце без дазволу улады беларускай школы, засуджана заплаціць 25000 мк. штрафу.

Вучыцелька Мар'я Станкевічанка за тое, што адчыніла ў в. Ганьковічах беларускую пачатковую школу, без дазволу улады прыгаворана судом на 7 дзён арышту з заменаю штрафам 30.000 марак польскіх.

Рабіндранат Тагор па беларуску.

Студэнт Грынкевіч пераклажыў „Нацыяналізм“ Рабіндраната Тагора на беларускую мову.

Ірма Яунзэм—беларуская артыстка.

Ірма Яунзэм залічана ганаровай артысткай Беларускага Дзяржаўнага Тэатру ў Менску па аддзелу народных сьпеваў. Цяпер яна знаходзіцца ў Маскве, дзе апрацоўвае сталую гарманізацыю беларускіх народных сьпеваў. У недалёкім часе Ірма Яунзэм прыедзе ў Менск з беларускім рэпэртуарам і дасьць некалькі канцэртаў беларускай народнай песьні.

З жыцьця Віленскай Беларускай Гімназіі.

Апошнім часам сярод вучняў вядзецца інтэнсыўная культурна-асьветная праца. Уся дзейнасьць па арганізацыі спачывае на Вучнёўскай Радзе зложанай з прадстаўнікоў паасобных клясаў і выдзеленым Вучн. Радай прэзыдыуме. Закладзены і памысна разьвіваецца спажывецкі коопэратыў. Рэфератнай камісіяй ладзіцца што тыдзень рэфэрат. Арганізуецца спартыўная сэкцыя і ажываюць замёршая была пасьля арышту вучня Прохарава скаўцкая арганізацыя. Адчыняны вучнёўскі клюб, дзе заўсёды можна дастаць сьвежыя газэты ў мовах беларускай, польскай, літоўскай, расейскай, жыдоўскай, украінскай і нямецкай. Істнуе сэкцыя сяброўскай дапамогі, мэта якой памагаць ўсестаронна незаможным вучням гімназіі, тэатральная сэкцыя і ў працэсе арганізацыі прыродазнаўчая сэкцыя. Вядзецца падгатаваўчая праца і зараз пасьля Сёмухі будзе заложаны вытворчы каапэратыў. Уся праца праходзіць пры бліжэйшай помачы дыр. А. Трэпкі, інс. Красінскага і гр. Луцкевіча. Горачы удзел ўва ўсім прыймае пед. Вацлаў Зенькевіч.

Г.

Аб ашуканых беларускіх настаўніках.

Тым настаўнікам-беларусам, якія былі на курсах у Кракаве і да гэтага часу не атрымалі пасад, Мін. Прасьв. перастала плаціць пэнсію Настаўнікі другі месяц сядзяць бяз грошай. Іншыя настаўнікі зволынены зусім. У номінацыях Віленскага Куратара, ў распарадкаваньню якога знаходзіцца каля 80 асоб курсантаў, гаворыцца, што настаўнік мянуецца „do odwołania“, г. з. што кожны дзень ён можа быць звольнены. У агульным—аб усіх настаўніках паліцыя зьбірае падробную апінію.

N.

З жыцьця студэнтаў у Празе.

Частка студэнтаў-Беларусаў ў Празе заложыла 27-га лютага г. г. Першы Беларускі Сакольскі Гурток з мэтамі пашырэньня ідэй Сакольства і правядзеньня іх ў жыцьцё на Бацькаўшчыне. У склад арганізацыйнага камітэту увайшлі: Стараста Ян. Ермачэнко, сябры камітэту Ігнат Сланеўскі—(скарбнік), Федар Клаўсуць—(бібліотэкар) і Вячаслаў Лаўскі—(сэкрэтар) і кандыдат Я. Лубгін.

Адрас камітэту: Praha II Venzigova 4. praf. Veržinin (для Сак. Гур.).

Да ведама беларусаў у Амэрыцы.

Беларусы у Злучаных Штатах Амэрыкі могуць атрымаць беларускую літэратуру, газэты, карту Беларусі, адкрыткі, з відамі Бацькаўшчыны на такому адрэсу:

Dhiterussian book Store (Беларускі Кніжны Магазін).

585 Stocking A-ve. N. W. Grand Rapids, Mich.

Познай Беларусь праз родную кнігу.

Беларусы ў Латвіі.

15 красавіка ў м. Дзьвінску, ў памешканьні Беларускае Гімназіі, адбылася вечарына, якую рыхтаваў Беларускі скаўцкі атрад, на карысьць беднейшых яго сяброў. Ставілась: 1) Пьеска „Вечар ў скаўцкім лагеры“, 2) Абецаньня, 3) Гімнастыка, 4) Пірамiды і 5) скокі.

Асабіста трэба адмеціць: добра іграў інспэктар атраду, У. Відаўскі.

Увагу публікі зьвярталі на сябе гімнастыка і піраміды. Вельмі добра рабіў гімнастыку А. Відаўскі.

Пасьля былі скокі, іграў духовы аркестр. „Лявоніху“ танцавала на залі ўся публіка, якой была вельмі многа.

Трэба зазначыць, што кожны раз калі рыхтуюць вечарыну беларусы, дык заўсёды сабіраецца шмат публікі.

Алесь з пад Дзьвінску.

Пісьмо у рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Дазвольце праз Вашую газэту шчыра, шчыра падзякаваць ўсім прыяцелям, таварышом і знаёмым за той сардэчны спагад, нашаму гору, які мы глыбока адчулі ў часе хваробы, сьмерці і хаўтураў Ігната Канчэўскага. І асабліва тэй маладой Беларусі, што прышла, каб роднай песьняй, родным словам, сваей дзіцячай чыстай малітвай правадзіць яго, які Вас так моцна кахаў.

Вялікі, вялікі дзякуй Вам дзеткі—усьцешыце Вы хоць якое гора, бо відна, што будзе каму замяніць змагароў, што змагаюцца ў цяжкай барацьбе за сьвет і дабро.

Глыбока паважанаму дырэктару Белар. Гімназіі А. Трэпку і таварышом каапэрстарам за тую сардэчную апеку і помач, яшчэ раз, вялікі дзякуй.

Жонка, бацькі і брат Канчэўскія.

Свая пошта.

Рэдакцыі газэты „Głos Wilna.“

У адказ на артыкул „Zycie białoruskie“ даводзім да ведама Вам, што гэтыя „para dziesiątkwów szkół drugiego rzędu“ у Савецкай Беларусі ёсьць беларускія сярэднія школы, якія па праграме раўняюцца тутэйшым гімназіям.

Усеведаючаму. Дзвінск. Вашая карэспандэнцыя, быццам арганізатары вечарыны ад Вучыцельскіх курсаў зрабілі неякую растрату, ня можа быць надрукована, бо яна анонімная. а рэдакцыя ня можа ручацца за праўдзівасьць апісаных Вамі фактаў.

Л. Дубейкоўскаму і А. Ладнову. Вашае пісьмо ня можа быць надрукована, бо напісана не па адрасу. Пісьмо захаваем у архіве рэдакцыі, як кур'ез нашага часу.

Да усіх часопісей, журналаў і іншых выдавецтваў.

Ніжэйпадпісаны прадстаўнік чужаземных выдавецтваў для Падкарпацкай Украіны, просіць усе беларускія расейскія украінскія і сербалужыцкія выдавецтвы аб надасланьні такіх ведамасьцей для зьмяшчэньня у каталегу: Назова часопісі, год выданьня, зьмена назовы пэрыядычнасьць, напрамак, орган партыі ці арганізацыі. назова выдаўца, галоўнага рэдактара і спаўрэдактараў, адрэс рэдакцыі, адміністрацыі, філіі і прадстаўнікоў. Далей фармат і лік старонак, падпісная цана і абвестак. Жаданьне абмену з часопісямі іншых народаў і дзяржаў. Колькасьць накладу.

Усю карэспандэнцыю прашу высылаць заказною, бо ручаюся толькі за весткі, атрыманыя заказнымі лістамі. Да каталегу прыймаюцца абвесткі ад выдавецтваў, кнігарняў, рэклямна-газетных бюро; бюро абвестак усіх дзяржаў сьвету. Каталег разыйдзецца па усім сьвеце і у першую чаргу на Эўропе і Амэрыцы.

Адрэс: Ivan Vyslockyj, Užhorod. Schranka. Podkarpatska Rus. Czechoslowakia.

Рэдактар-выдавец Я. ЛАГІНОВІЧ. Друкарня Дворжэца, Завальная 32